

*Сендецький Андрій Владиславович,
здобувач ступеня доктор філософії,
спеціальність – 034 «Культурологія»,
Національна академія керівних кадрів
культури і мистецтв,
ORCID ID: 0000-0001-6821-1785;
науковий керівник – доктор культурології,
професор Герчанівська П. Е.*

НЕІНСТИТУЦІЙНИЙ ТЕАТР ЯК ІНСТРУМЕНТ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОМУ ДІАЛОЗІ

Сукупність репрезентативних офіційних акцій, які переконливо представляють інформацію про державу, позначені культурною дипломатією. Вона, у свою чергу, належить до публічної дипломатії, яка має інші напрями: економічна, експертна, науково-освітня, цифрова, спортивна, кулінарна. Чільне місце у таких процесах займає пропаганда загальнолюдських цінностей, представлення локальних особливостей етносу і сучасних культурно-мистецьких надбань країни, які в цілому становлять «м'яку силу» – ненав'язливе проникнення ідеології однієї держави у буття іншої.

Культурна дипломатія є інструментом «м'якої сили», прояви якої були притаманні давнім цивілізаціям і розвинулися у сучасному співіснуванні держав. Запровадження терміну культурна дипломатія та її розвиток у міждержавних стосунках відбулися після II світової війни. Це була спроба пошуку взаєморозуміння соціуму в нових політичних обставинах на фоні глобального перерозподілу впливів домінуючих держав. На думку М. Каммінгса, культурна дипломатія – це «обмін думками, інформацією, переконаннями та іншими аспектами культури з метою зміцнення взаєморозуміння» [6, 1].

Підвалиною новітньої культурної дипломатії є неоліберальна концепція Дж. Ная, який співставив неореалістичну «тверду силу» із протилежною сукупністю чинників, які назвав «м'якою силою», що полягає у здатності впливати на формування вподобань та інтересів реципієнтів [9, 5]. На поведінку

людини можна впливати трьома способами: загрозою примусу, мотивацією або зобов'язаннями, які впливають на інших, щоб ті хотіли те, чого бажає збудник такої активності.

Із теорії міжнародних відносин відомо про декілька ключових підходів до розуміння сенсу культурної дипломатії: на основі реалізму, неореалізму, лібералізму та неолібералізму. Варто зазначити, що ліберальний ідеалізм замінює реалістичну категорію конфлікту на прагнення держав до мирного співіснування, яке сприяє ефективній співпраці.

Встановлення міжнародних зв'язків не є прерогативою структур влади. Такі контакти можуть налагоджуватися завдяки неурядовим, неінституційним організаціям чи окремим особам приватно. Але необхідно пам'ятати, що дипломатичні відносини є інструментом, який узалежнений від політичної позиції уряду країни, який має свої погляди і зацікавлення у пошуку компромісів та взаєморозуміння.

Універсально прийнятним, а, отже, цінним продуктом у культурній дипломатії є мистецтво, зокрема візуальне і сценічне. У міжнародному культурному діалозі театр займає особливе місце серед інших видів мистецтва. Однак його значення досі належно не оцінене критиками і не вивчене культурологами. Дійство на сцені, як і сюжет у літературному творі чи художньому полотні, є прямою або переосмисленою автором рефлексією на реальні події будь-якої галузі людської діяльності. Вочевидь, театралізовані інтерпретації дійсності притаманні усім етносам планети. Завдяки невербальним комунікативним засобам, що у разі потреби посилюються словом, можливо досягнути початкових форм порозуміння і, як наслідок, розвинути конструктивний діалог.

Розвиток театраль-сценічного мистецтва властивий для більшості народів. Україна та Польща не є винятками, оскільки зберегли характерні особливості театраль-сценічного мистецтва і сформували традицію взаємного культурного діалога.

Автором тез вже опубліковано перші результати вивчення українсько-польського діалога на основі театральних практик [2, 25–28; 3, 142–144; 4, 26–28]. Аналіз сайтів інституційних театрів України та Польщі засвідчує, що у них недостатньо виразно відображено міжнародний діалог, і як наслідок – встановлені українсько-польські контакти. Тому про їхню активну участь у зміцненні міжнародних культурно-мистецьких зв'язків на рівні офіційної урядової дипломатії не доводиться говорити ствердно. Утім помітна жвава діяльність недержавних театрів, які без зайвих бюрократичних дозволів успішно налагоджують прямі міжнародні контакти, чим перманентно стимулюють та будують культурний діалог. Таким чином, висувається гіпотеза, що міжнародний культурний діалог неінституційні театри посилюють ефективніше, ніж державні установи цієї ж галузі.

Дослідники культурної дипломатії П. Гофф [8], Дж. Най [9; 10; 11, 8–9], Д. Фослер-Люсьє [7, 11–23] та ін. у своїх працях вже довели важливість культурної дипломатії як інструмента впливу на добросусідські відносини між країнами. Популяризація культури країни-транслятора, її цінностей та активна міжнародна діяльність проявляється у формі «м'якої сили» (soft power), на відміну від жорстких економічних, політичних, мілітарних впливів. Варто погодитися з думкою Д. Стельовської, яка зауважує недолік такої форми діалогу щодо складності застосування кількісного методу дослідження і, як результат, – неможливість повноцінно окреслити інтенсивність цього явища та прогнозувати послідовність дій «м'якої сили» [12, 50–72; 13, 177–188].

Виразним прикладом налагодження українсько-польської культурної дипломатії є підписання 29 жовтня 2017 р. офіційної угоди про міжнародну співпрацю між Центром Культурно-Мистецьких Ініціатив міста Львова та Центром Промоції Культури міста столиці Варшава [1]. У рамках програми цієї урочистої події було зіграно виставу-казку «Квіткова крамничка».

Цей спектакль створено неінституційним творчим осередком – Львівським Авторським Драматичним (ЛАД) Театром «ScenA8» разом з учасниками едукативної театральної лабораторії «СППРОГРАФ». Уперше «Квіткова

крамничка» була зіграна у 2005 р. й відразу здобула хороші відгуки та престижні міжнародні нагороди [14]. Упродовж 5–6 квітня 2017 р. колектив взяв участь у Міжнародному фестивалі мистецтв у Рибнику (Республіка Польща). Серед представлених чотирнадцяти вистав «Квіткову крамничку» відзначено і професійним, і дитячим журі однією з найвищих нагород [5].

Цього ж року «Квіткову крамничку» побачив глядач Варшави. Театрознавці позитивно відгукувалися про художню виразність дійових осіб, достойну акторську гру, живописні костюми «квітів» й музичний супровід. Особливе схвалення професійної критики адресовано авторові твору. Сюжет вистави, доречні репліки, моделі поведінки у соціумі та конфліктні ситуації вдало проектується на дипломатичні відносини між державами, зокрема Європейської Унії.

Упродовж кількох місяців щоденної праці учасники театральної лабораторії вдосконалювали акторську гру, колектив працював над текстом польською мовою. Глядач був приємно захоплений українським колективом, який грав виставу-казку також польською мовою. Такий культурно-дипломатичний жест з боку «СППРОГРАФА» був високо оцінений як господарями івенту, так і його гостями, що було яскраво помітно з реакції залу та високих оцінок театральних критиків.

Репертуарний план ЛАД Театру «ScenA8» та едукативної програми театральної лабораторії «СППРОГРАФ» включили цю виставу в сезон 2021/2022 рр. З метою дотримання заходів безпеки під час воєнного стану через повномасштабне вторгнення московитів на територію України колектив театру змушений був зняти виставу з афіші.

Явище неурядових міжнародних контактів слабо досліджене. Вистава-казка «Квітова крамничка» едукативної театральної лабораторії «СППРОГРАФ» є лише одним із численних прикладів театральних практик неінституційних театрів, які працюють задля зміцнення культурної дипломатії. Такі комунікативні форми дозволяють ствердити гіпотезу про важливість й ефективність неінституційних театрів у зростанні українсько-польського культурного діалога.

Список використаних джерел:

1. Квітковий бенефіс на варшавській сцені. URL: https://artcenter.org.ua/2017/10/31/cpk_warszawa_17/
2. Сендецький А. Національні оперні театри України в українсько-польському культурному діалозі початку ХХІ ст.: аналіз офіційних сайтів. *Гуманітарний корпус : збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії. Випуск 43*. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2022. С. 25–28.
3. Сендецький А. Театральний діалог як засіб реалізації культурної дипломатії (на прикладі вистави-казки «Квіткова крамничка»). *Сучасний культурно-мистецький простір: креативні та інформаційно-комунікативні трансформації : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 21–22 червня 2022 р. М-во культ. та інформ. політики України; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец.* Київ : НАКККіМ, 2022. С. 142–144.
4. Сендецький А. Українсько-польська театральна діяльність початку ХХІ ст.: осмислення діалогу культур сусідів і стратегія його вивчення. *Культурні та мистецькі студії ХХІ століття : науково-практичне партнерство. Матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ : Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2021. С. 26–28.
5. Чергова перемога, яку до України привіз колектив СПІРОГРАФЦІВ! URL: https://artcenter.org.ua/2017/04/10/rybnyk_teatr_contest/
6. Cummings M. C. Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey. *Cultural Diplomacy Research Series*. Washington DC : Americans for the Arts (formerly Center for Arts and Culture), 2009. P. 1–15. URL: <http://www.AmericansForTheArts.org>
7. Fosler-Lussier D. Introduction: Instruments of Diplomacy. *Music in America's Cold War Diplomacy*. Oakland, CA : University of California Press, 2015. P. 1–23.
8. Goff P. M. Cultural Diplomacy. *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy* / ed. Andrew F. Cooper, Jorge Heine, and Ramesh Thakur. Oxford Handbooks Online. Scholarly Research Reviews, 2013. 992 s.
9. Nye J. S. «Soft power»: The Means to Success in World Politics. New York : Public Affairs, 2004. 208 p.
10. Nye J. S. The Means to Success in World Politics. NY : PublicAffairs, 2004. 191 p.
11. Nye J. S. The Paradox of American Power. *Oxford University Press*, 2002. P. 8-9.
12. Stelowska D. Culture in International Relations. Defining Cultural Diplomacy. *Polish Journal of Political Science*. 2015. № 1 (3). P. 50–72.
13. Stelowska D. Wyzwania dla dyplomacji kulturalnej USA w ХХІ wieku. *Chroszowskie studia polityczne*. 2013. № 6. Świat na początku ХХІ wieku. Szanse, wyzwania i zagrożenia. S. 177–188.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ (КИЇВ)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА (КИЇВ)
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА (КИЇВ)
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА (ДРОГОБИЧ)
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ (КИЇВ)
ПВНЗ КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ (КИЇВ)
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (МАРІУПОЛЬ)
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РІВНЕ)
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ХЕРСОН)
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА (ЧЕРНІВЦІ)
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА (ІВАНО-ФРАНКІВСЬК)

МАТЕРІАЛИ

II Всеукраїнської науково-практичної конференції

«ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СОЦІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ»

23–24 березня 2023 року

Київ 2023

УДК 316.7:008(477)(082)

T654

Редакційна колегія: **Виткалов Володимир Григорович**, кандидат педагогічних наук, професор; **Головей Вікторія Юріївна**, доктор філософських наук, професор; **Карась Ганна Василівна**, доктор мистецтвознавства, професор; **Лимаренко Лідія Іванівна**, доктор педагогічних наук, професор; **Оборська Світлана Валентинівна**, кандидат мистецтвознавства, професор; **Павлова Олена Юріївна**, доктор філософських наук, професор; **Петрова Ірина Владиславівна**, доктор культурології, професор; **Сабадаш Юлія Сергіївна**, доктор культурології, професор; **Чикарькова Марія Юріївна**, доктор філософських наук, професор.

Відповідальний секретар: **Пархоменко Ірина Ігорівна**, кандидат філософських наук, старший викладач

Рекомендовано до друку

*Вченою радою Київського національного університету культури і мистецтв
(протокол № 11 від «27» березня 2023 р.)*

*Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні»*

*(зареєстровано Міністерством освіти і науки України відповідно до листа
Інституту модернізації змісту освіти № 21/08-53 від 19.01.2023)*

Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 23-24 берез. 2023 р., м. Київ / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка [та ін.] ; редкол.: В. В. Виткалов, В. Ю. Головей, Г. В. Карась [та ін.]. Київ : КНУКіМ, 2023. 292 с.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність поданого тексту, за правильне цитування джерел і посилання на них, а також за інші відомості, розміщені в тезах.

Роботи авторів, які не мають наукового ступеня (вченого звання), узгоджено та затверджено науковими керівниками.

Тези репрезентують погляди авторів тексту, які можуть не збігатися із позицією упорядників і редакторів.

ISBN - 978-966-602-376-9

© Київський національний університет культури і мистецтв, 2023

Свирид Іванна Євгенівна ФІЛОСОФІЯ ДОЗВІЛЛЯ І ДОЗВІЛЛЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ У РОБОТІ МЕНЕДЖЕРА ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ.....	213
Сендецький Андрій Владиславович НЕІНСТИТУЦІЙНИЙ ТЕАТР ЯК ІНСТРУМЕНТ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОМУ ДІАЛОЗІ.....	217
Соболевська Світлана Олександрівна ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЛЯЛЬКИ-МЕТАФОРИ В КУЛЬТУРНИХ ПРАКТИКАХ.....	222
Скорина Аліна Валеріївна ПОДІЄВА КУЛЬТУРА ЯК ІНСТРУМЕНТ PR-КОМУНІКАЦІЙ.....	224
Сокол Діана Романівна КАТЕГОРІЇ САКРАЛЬНОГО І ПРОФАННОГО ТА ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ В ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ВЕРТЕПУ.....	229
Соланський Степан Степанович ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СУЧАСНОЇ СЛУХАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ.....	231
Соломенко Ліна Іванівна ТРАНСФОРМАЦІЇ МАСОВОЇ МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ПОСТМОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	234
Спіцина Злата Володимирівна ЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ЕКСПЕРТНОГО ВИСНОВКА ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ЗА МЕЖІ УКРАЇНИ.....	238
Сташук Ольга Олександрівна МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ З ТЕМИ: «ПІДГОТОВКА ТА ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПОДІЇ» У ПРОГРАМІ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «СОЦІОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ».....	242
Супруненко Максим Валерійович ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ МУЗИЧНИХ ВИКОНАВЦІВ У ЧАСИ ВІЙНИ.....	247

Матеріали
II Всеукраїнської науково-практичної конференції

«ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СОЦІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ»

23–24 березня 2023 року

Упорядник:

Оборська Світлана Валентинівна

Літературна редакція:

Котляренко Світлана Василівна

Технічні редактори:

Головкова Маріанна Михайлівна
Шибер Оксана Олександрівна

Дизайн:

Козловська Марина Вікторівна

Верстка:

Ковбель Вікторія Русланівна

Підписано до друку 28.04.2023
Формат 70x100/16
Друк офсетний. Наклад 300 прим.
Ум. друк. арк. 23,72. Обл. вид. арк. 14,20.
Замовлення № 5105.

Видавничий центр КНУКіМ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК №4776 від 09.10.2014.